

Datum

2021-09-10

Ärendenr

2021-000232.77

Socialdepartementet

Remissyttrande - Remiss av SOU 2021:34 Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga

Socialdepartementets Dnr S2021/04102

Utredningen om en sammanhållen god och nära vård för barn och unga har haft i uppdrag att föreslå insatser som ska bidra till en mer likvärdig vård som innefattar förebyggande och hälsofrämjande insatser för barn och unga i hela landet. I uppdraget har även ingått att främja utvecklingen av en sammanhållen god och nära vård för barn och unga med bland annat psykisk ohälsa.

Synpunkter på utredningen

Utredningen visar att barn- och ungdomshälsovården har en fragmentiserad och komplex vårdorganisationen, som inte alltid har förutsättningar att klara vårdbehovet. Det finns stora brister i samordning och likvärdighet i den vård som ges idag. Trots tidigare krav och regleringar så kvarstår problemet, därför är Tibro kommun är positiv till ett nationellt hälsovårdsprogram som tydligt ska visa vad barn och unga och deras vårdnadshavare kan erbjudas, exempelvis vilka hälsobesök och vilket stöd de kan få under hela uppväxten.

Utredningen lyfter problemen med en "fragmenterad vård" till följd av det fria vårdvalet, ökad privatisering i sjukvården och det fria skolvalet, med ökat antal huvudmän inom skolan. Det nationella vårdprogrammet ska beskriva hur vård och elevhälsa samverkar så att vårdtagaren känner en helhet. Det ska också tydligt framgå när man gör vad och vem som har ansvaret. Förväntningen är att vården för barn och unga blir mer lika, oavsett var i landet de bor eller vilken skola de går i. Det blir också lättare att tidigt hitta och hjälpa de barn och unga som mår dåligt.

Att skapa ett nationellt hälsoprogram, baserat på en vetenskaplig genomgång av metoder för förebyggande och hälsofrämjande insatser, är en god tanke. Det bidrar till en mer jämlik och lika vård i hela landet. Det skulle innebära att man så långt som möjligt arbetar med evidensbaserade metoder och på ett enhetligt sätt inom alla verksamheter som tillhandahåller hälsovård till barn och unga.

Utredningen pekar på att samordning och samverkan mellan olika vårdgivare måste bli bättre. Det blir viktigt att få med det utredningen pekar på i 6.4.1: att vid planering och utveckling av hälso- och sjukvården till barn och unga ska regionen särskilt samverka med huvudmän inom skolväsendet.

Åtgärder för att **öka** likvärdigheten i tillgång till medicinsk elevhälsa för elever behöver säkerställas. Det behöver tydliggöras att det är krav som gäller alla skolor oavsett driftsform. Nystartade skolor bör också, innan de får tillstånd att öppna, visa hur de kommer att säkerställa tillgången på medicinsk elevhälsa.

Vidare säger utredningen att de hälsobesök som i dag genomförs inom elevhälsan främst fokuserar på ohälsa som ger upphov till skolsvårigheter och inte till elevernas hela hälsosituation. Tibro kommun anser att detta är en felaktig bild av den medicinska elevhälsans arbete. Elevhälsans uppdrag är att främst arbeta förebyggande, hälsofrämjande och stödja eleverna mot utbildningens mål. Grunden är att undanröja hinder så att eleven får bästa möjliga förutsättningar i sin skolgång och utifrån det genomföra åtgärder. Elevhälsan i Tibro kommun arbetar med alla tre delar. I de lagstadgade hälsobesöken som genomförs med jämna mellanrum inom elevhälsans medicinska insats lyfts en rad frågor som påverkar måendet och hälsan. Det handlar bland annat om matvanor, sömn, fysisk aktivitet, skärmtid, kamratrelationer, familjesituation, skolsituation, psykiskt mående, sexuell hälsa och ANDT. Vidare görs bedömning av det allmänna hälsotillståndet, kontroll av syn och hörsel, tillväxtkontroller, ryggkontroller och pubertetsbedömningar för att tidigt upptäcka avvikelser. För de yngre barnen sker kontakterna tillsammans med vårdnadshavare, vilket även ger möjlighet till föräldrastödande insatser. För de äldre barnen är hälsosamtalen en möjlighet till enskilt samtal kring sig själv, vilket för de flesta är mycket värdefullt. Vid behov av uppföljning, kontroller eller om uppgifter som kräver föräldrakontakt framkommer, tas naturligtvis sådan kontakt efter besöket.

Utredningen konstaterar att problematiken med brister i samverkan och i tillgång till vård är uttalad när det gäller vård kopplad till psykisk ohälsa, psykiatriska och neuropsykiatriska diagnoser. Man har inte alls samma svårighet när det gäller samverkan och möjlighet till sammanhållen vård gällande somatiska tillstånd.

Utredningen lyfter fram Ett bredare förhållningssätt till psykisk hälsa. Huvudmän inom skolväsendet bör i större utsträckning än i dag genomföra allmänna och riktade insatser till barn och unga för att främja psykisk hälsa och förebygga ohälsa. Även dessa insatser

bör bygga på evidens och beprövad erfarenhet. Utredningen förstärker också behovet av samverkan mellan primärvård, specialistvård, socialtjänst, förskola och skola för barn och unga som behöver långvarig hjälp.

Tibro kommun framför att det bör läggas vikt vid nationell metodutveckling gällande barn och unga med funktionsnedsättning kopplat till förväntad utvecklingskurva hos den unge, då stöd bör ges till barn och familjer/vårdnadshavare inom den primära vården. Detta även utifrån att utredningen pekar på att barn och unga ofta upplever att de inte får förutsättningar att vara delaktiga på sina egna villkor. Att ytterligare tydliggöra de olika uppdragens omfattning, vad som ingår i uppdraget och vad som inte ingår, skulle kunna bidra till att ansvarsförskjutning skulle minska så att man i högre grad kunde samverka där uppdragen går in i varandra och överlappar. Det vore till exempel önskvärt med ett förtydligande kring habiliteringens uppdrag, framförallt gällande utredning och diagnostisering av intellektuell funktionsnedsättning.

Skolan har inget diagnosstättande uppdrag, men hamnar i detta då elevers rätt till inskrivning i särskola är beroende av en diagnos. Konsekvensen av detta blir att skolpsykologer ägnar tid till utredningsarbete i stället för förebyggande arbete som borde vara huvudfokus.

Utredningen föreslår att regeringen ska ge Socialstyrelsen i uppdrag att rikta tydlig information om bestämmelsen om fast vårdkontakt. Tibro kommun anser att uppföljning av övergångar från hälso- och sjukvård för barn till övergången till hälsa och sjukvård för vuxna behöver samordnas och koordineras på ett bättre sätt än idag. Utredningen lyfter fram att det kan vara svårt för ungdomar att ta allt ansvar själva för sin vård och sin behandling, att ungdomar tycker att sjukvårdens språk kan vara svårt att förstå, vilket kan leda till att man inte lär sig om sin sjukdom. Tibro kommun delar uppfattningen att en fast vårdkontakt är oerhört viktig, då man inte kan anta att barn och unga själva begär fast vårdkontakt och att man inte helt kan förlita sig på att vårdnadshavare och anhöriga tar ett sådant ansvar. Det är bra att bestämmelserna gäller alla personer upp till 21 år. Enligt utredningen bör den fasta vårdkontakten kunna bistå patienter i att informera om sin vårdssituation, förmedla kontakter inom hälso- och sjukvård och vara kontaktperson mellan hälso- och sjukvård, socialtjänst samt i förekommande fall andra myndigheter. Barn och ungas delaktighet i sin vårdssituation vill Tibro kommun särskilt lyfta fram som viktig.

Utredningen bedömer att ett samlat huvudmannaskap för primärvårdens aktörer och elevhälsans medicinska insatser i dag inte är lämpligt. Elevhälsans medicinska insatser ska därför fortsatt vara skolhuvudmannens ansvar. Utredningen gör bedömningen att tillgången till elevhälsans medicinska insatser kan komma att försämrans om regionen inte prioriterar sådana insatser och att förändringen riskerar att skapa ny gränsdragningsproblematik. Man har i utredningen även tittat på om ansvaret för den hälsouppföljning som i dag görs inom elevhälsans medicinska insats skall överföras till

regionerna. Enligt utredningen skulle en sådan förändring innebära att det skulle bli en bättre tillgång till dessa uppföljningar om regionerna skulle överta ansvaret för dem och att det också skulle bli lättare att överföra barn och ungdomar med behov av sjukvårdande insatser till rätt instans om man hade samma huvudman. Utredningen menar dock att tiden inte är mogen för detta ännu.

Tibro kommun understryker att samarbetet mellan olika huvudmän, vårdgivare och aktörer bör stärkas, därför krävs det tydliga riktlinjer samt förändringar i lagar och förordningar så att samarbete och samverkan utvecklas och genomförs.